

NORGES HØYESTERETT

K J E N N E L S E

avsagt 24. juni 2026 av Høyesterett i avdeling med

dommer Bergljot Webster
dommer Erik Thyness
dommer Kine Steinsvik
dommer Are Stenvik
dommer Christian Lund

HR-2026-1421-A, (sak nr. 25-203244SIV-HRET)
Anke over Eidsivating lagmannsretts kjennelse 29. oktober 2025

Staten v/Barne- og familiedepartementet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Mari Sund Morken – til prøve)

mot

Nordre Follo kommune

(advokat Jørgen Aandal Vangsnes)

S T E M M E G I V N I N G

- (1) Dommer **Steinsvik:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder spørsmål om en kommune kan anlegge erstatningssøksmål mot staten for påstått brudd på bistandsplikten etter barnevernsloven § 16-3 andre ledd bokstav c. Bestemmelsen fastsetter at Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) etter anmodning fra kommunen skal bistå barnevernstjenesten med å gi barn opphold i barnevernsinstitusjon.
- (3) Barnevernstjenesten i Nordre Follo kommune overtok i mai 2020 omsorgen for en gutt i kommunen på grunn av omsorgssvikt i hjemmet. Gutten ble innledningsvis plassert på en barnevernsinstitusjon, men måtte flyttes derfra i desember 2021 etter at statsforvalteren hadde avdekket avvik ved institusjonen. Ved fylkesnemndas vedtak i mars 2022 ble omsorgen tilbakeført til foreldrene. Barnevernstjenesten fulgte deretter opp familien med omfattende hjelpetiltak, herunder i form av avlastningsopphold ved institusjonen Sms Omsorg AS mandag til torsdag hver uke og hver fjerde helg.
- (4) I august 2022 sendte barnevernstjenesten en henvisning til Bufetat der den anmodet om institusjonsplass for gutten og fremmet samtidig ønske om at plasseringen skulle skje hos Sms Omsorg AS. Bufetat ga i november 2022 tilbud om institusjonsplass på Stendi AS. Etter dialog mellom barnevernstjenesten og Bufetat om valget av institusjon fastholdt Bufetat tilbudet om plass på Stendi AS. Barnevernstjenesten takket nei til tilbudet og fattet deretter vedtak om frivillig plassering av gutten på Sms Omsorg AS.
- (5) Barnevernstjenesten, med tilslutning fra guttens foreldre, sendte deretter klage til Statsforvalteren i Oslo og Viken og gjorde gjeldende at Bufetat ikke hadde oppfylt sin bistandsplikt etter barnevernsloven overfor kommunen. Statsforvalteren avgjorde tilsynssaken 2. mars 2023 og konkluderte med at Bufetat hadde oppfylt bistandsplikten på en forsvarlig måte.
- (6) Barnevernstjenesten anmodet påfølgende dag på nytt om institusjonsplass for gutten ved Sms Omsorg AS. Henvisningen ble avslått ved Bufetats brev 8. mars 2023. Bufetat begrunnet avslaget med at kommunen allerede hadde plassert gutten på institusjon, uten forhåndsklarering med Bufetat, og da selv var ansvarlig for kostnadene. Etter dette var det ytterligere korrespondanse mellom barnevernstjenesten og Bufetat, uten at partene kom til enighet. Barnevernstjenesten ba også statsforvalteren om å gjenoppta tilsynet med Bufetat og sendte flere påfølgende henvendelser til statsforvalteren.
- (7) Etter ytterligere dialog og avklaringer tilbød Bufetat 20. mars 2024 institusjonsplass for gutten ved Sms Omsorg AS.
- (8) I februar 2025 tok Nordre Follo kommune ut søksmål mot staten med krav om erstatning på 6 178 256 kroner for det tapet kommunen mente å være påført som følge av Bufetats manglende bistand til institusjonsplassering i perioden april 2023 til mars 2024. Kravet tilsvarende kostnadene ved institusjonsplasseringen av gutten i denne perioden, fratrasket kommunens egenandel.

- (9) Staten innga tilsvaer og paato seg frifunnet. I et senere prosesskriv paato staten saken avvist fordi kommunen ikke har rettslig interesse i søksmalet, jf. tvisteloven § 1-3.
- (10) Follo og Nordre Østfold tingrett avsa 7. juli 2025 kjennelse der saken ble fremmet. Staten anket til Eidsivating lagmannsrett som 29. oktober 2025 avsa kjennelse med slik slutning:
- «1. Anken forkastes.
 - 2. I sakskostnader for tingretten betaler staten ved Barne- og familiedepartementet 7 500 – sjutusen femhundre – kroner til Nordre Follo kommune innen 2 – to uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.
 - 3. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten ved Barne- og familiedepartementet 33 000 – trettitretusen – kroner til Nordre Follo kommune innen 2 – to uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.»
- (11) Staten har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovtolkning. Ankeutvalget besluttet 16. januar 2026 at ankesaken skulle avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstoloven § 5 første ledd andre punktum.
- (12) KS – Kommunesektorens organisasjon – har gitt skriftlig innlegg til belysning av allmenne interesser i saken, jf. tvisteloven § 15-8. Saken staar ellers i samme stilling som for lagmannsretten.

Partenes syn på saken

- (13) Ankende part – *staten ved Barne- og familiedepartementet* – har i korte trekk anført:
- (14) Lagmannsretten bygger på feil tolkning av tvisteloven § 1-3 naar søksmalet er tillatt fremmet.
- (15) Søksmaalsadgangen i privatrettslige forhold er ikke avgjørende for kommuners søksmaalsadgang. Det gjelder som en grunnregel etter tvisteloven § 1-3 at en kommune ikke kan saksøke staten naar kommunen har hatt med saken a gjøre i egenskap av offentlig myndighet. Det gjelder ingen egen regel for erstatningskrav. Naar kommunen ikke har søksmaalsrett om gyldigheten av Bufetats avgjørelse om ikke a tilby institusjonsplass, ville det innebære en omgaelse a tillate fremmet et erstatningssøksmaal basert pa brudd pa bistandsplikten. Kommunen har ikke tilstrekkelig tilknytning til kravet, og det er tvilsomt om kravet kan anses som et rettskrav.
- (16) Ved vedtakelsen av tvisteloven § 1-4 a forutsatte lovgiver at kommunene ikke kan reise slike søksmaal mot staten. Søksmaalsadgang for kommuner i tilfeller som nevnt i denne bestemmelsen, fulgte ikke allerede av tvisteloven § 1-3, men innebar en utvidet søksmaalsadgang. Ogsa adgangen til a reise erstatningssøksmaal ble innfoert ved denne lovendringen, jf. § 1-4 a sjette ledd. Den utvidede søksmaalsadgangen gir heller ingen søksmaalsrett i saker om enkeltvedtak truffet i medhold av barnevernsloven, jf. § 1-4 a andre ledd.

- (17) Rettstilstanden for kommuners adgang til å saksøke staten kommer blant annet til uttrykk i HR-2024-1948-A og bygger på at når lovgiver har fordelt roller og funksjoner mellom ulike offentlige organer, er tvister som springer ut av denne fordelingen unntatt fra domstolsprøving. Regelen er ikke avgrenset til nærmere angitte statlige avgjørelser eller til tilfeller der stat og kommune har bestemte roller overfor hverandre. Under enhver omstendighet har kommunen ingen søksmålsadgang i saker som gjelder tvist om institusjonsplassering i medhold av barnevernsloven. Lovens system er at uenigheter innad i forvaltningen skal avgjøres av statsforvalteren gjennom systemet med tilsynsklage.
- (18) Europarådets charter om lokalt selvstyre innebærer ingen innskrenkning i kravet til rettslig interesse.
- (19) Staten ved Barne- og familiedepartementet har lagt ned slik påstand:
- «1. Tingrettens og lagmannsrettens kjennelser oppheves.
 2. Staten v/Barne- og familiedepartementet tilkjennes sakskostnader for lagmannsretten og for Høyesterett.»
- (20) Ankemotparten – *Nordre Follo kommune* – har i korte trekk anført:
- (21) Lagmannsretten bygger på korrekt tolkning av tvisteloven § 1-3 når søksmålet er tillatt fremmet.
- (22) Det er sikker rett at et krav om erstatning med grunnlag i skadeserstatningsloven § 2-1 er et rettskrav. Når kommunen fremmer sitt eget erstatningskrav mot den påstått ansvarlige, er også kravet til tilknytning oppfylt. Kommunen har et reelt behov for å få prøvet om staten overholder sine lovpålagte plikter overfor kommunen. Andre tvisteløsningsmekanismer er ikke tilgjengelige.
- (23) Kravet er begrunnet i at det var erstatningsbetingende av staten å avvise kommunens anmodning om bistand til institusjonsplassering, jf. barnevernsloven § 16-3 andre ledd. Ved vurderingen av om søksmålet skal fremmes, skal det legges uprøvd til grunn at kommunen har et materielt holdbart erstatningskrav mot staten. Om kommunens krav har erstatningsrettslig vern, er et materielt spørsmål og kan ikke lede til avvising.
- (24) At kommunen ikke kan reise søksmål mot staten der den har hatt med saken å gjøre i egenskap av offentlig myndighet, er ikke til hinder for søksmålsadgang her. Dette unntaket gjelder bare for kommunens adgang til å fremme søksmål mot staten om gyldigheten av forvaltningsvedtak. Under enhver omstendighet kan et slikt unntak ikke rekke videre enn til å begrense adgangen til å fremme erstatningssøksmål som prejudisielt gjelder gyldigheten av vedtak overfor private parter.
- (25) Nordre Follo kommune har lagt ned slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
 2. Nordre Follo kommune tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

Mitt syn på saken

Høyesteretts kompetanse

- (26) Anken er en videre anke over kjennelse og gjelder lagmannsrettens lovtolkning. Høyesteretts kompetanse er da begrenset til å prøve lagmannsrettens «generelle rettslige forståelse av en skreven rettsregel», jf. tvisteloven § 30-6 bokstav c.

Twisten mellom partene og sakens spørsmål

- (27) Barnevernsloven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, jf. barnevernsloven § 1-1.
- (28) For enkelte sårbare barn med store utfordringer er opphold i barnevernsinstitusjon et nødvendig tiltak. Avgjørelsen av om et barn skal plasseres i institusjon treffes av kommunens barnevernsmyndighet dersom plasseringen er frivillig, jf. § 3-2 og § 6-1 første ledd. Tvungen plassering vedtas av Barneverns- og helsenemnda etter forslag fra kommunens barnevernstjeneste, jf. § 6-2. Staten ved Bufetat har på sin side det overordnede ansvaret for institusjonsbarnevernet, jf. særlig barnevernsloven kapittel 16.
- (29) Kommunen avgjør altså om barnet har behov for opphold i institusjon, mens det er Bufetat som på kommunens anmodning har ansvaret for å finne egnet institusjonsplass. Fordelingen av kostnadene følger av § 16-5, som fastsetter at staten på de vilkår bestemmelsen angir, skal dekke den delen av utgiftene som overstiger en fastsatt egenandel for kommunen.
- (30) Barnevernslovens system innebærer at institusjonsplassering krever tett samhandling mellom stat og kommune. Barnevernsinstitusjonsutvalget, som har utredet fremtidens institusjonsbarnevern, skriver følgende om ansvarsdelingen mellom stat og kommune i NOU 2023: 24 *Med barnet hele vegen – Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit* side 291:
- «Når et barn trenger et institusjonstilbud, kommer ansvarsdelingen mellom stat og kommune særlig til uttrykk i bistandsplikten. Bistandsplikten kan sees som uttrykk for at staten tar på seg ansvaret for de mest sårbare barna. Andre uttrykk for dette er at staten har valgt å ta ansvaret for institusjonstilbudet og for deler av finansieringen av institusjonstiltak.»
- (31) Bistandsplikten som omtales her, følger av barnevernsloven § 16-3 andre ledd. Bestemmelsen fastsetter i bokstav c at Bufetat etter anmodning fra kommunen «skal ... bistå barnevernstjenesten» med blant annet å gi barn «opphold i barnevernsinstitusjon».
- (32) Søksmålet fra kommunen bygger på at staten ved Bufetat i perioden april 2023 til mars 2024 ikke oppfylte denne bistandsplikten overfor kommunen og av den grunn er erstatningsansvarlig for de kostnadene kommunen hadde ved institusjonsplasseringen av gutten ved Sms Omsorg AS i denne perioden.
- (33) Spørsmålet for Høyesterett er om lagmannsretten har tolket tvisteloven § 1-3 riktig når kommunens krav om erstatning er tillatt fremmet for domstolsbehandling.

Tvisteloven § 1-3

Rettslige utgangspunkter

- (34) Tvisteloven § 1-3 inneholder prosessuelle grunnvilkår som må være oppfylt for å fremme en sak for domstolene. Bestemmelsen lyder slik:
- «§ 1-3. Søksmålgjenstand, partstillknytning og søksmålssituasjon
- (1) Det kan reises sak for domstolene om rettskrav.
- (2) Den som reiser saken, må påvise et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte. Dette avgjøres ut fra en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det.»
- (35) Gjenstanden for søksmålet må altså være et «rettskrav». Dette må i tillegg ha tilstrekkelig «aktualitet» og «tilknytning» til partene, slik at saksøkeren har et reelt behov for avklaring, jf. HR-2026-1308-A avsnitt 30. Det er sikker rett at vilkårene i § 1-3 henger sammen og gjensidig kan påvirke hverandre. Det kan derfor, særlig i grensetilfeller, være grunn til å foreta en mer samlet vurdering, jf. HR-2021-417-P *Acer* avsnitt 124.
- (36) Bestemmelsen regulerer søksmålsadgangen både for offentlige og private parter. Kommuner kan derfor, som andre selvstendige rettssubjekter, reise søksmål når vilkårene i tvisteloven § 1-3 er oppfylt.
- (37) Kommunene har tradisjonelt vært avskåret fra å reise søksmål mot staten om gyldigheten av statlige vedtak der kommunen har hatt med saken å gjøre *i egenskap av offentlig myndighet*. I slike tilfeller har kravet til tilknytning i § 1-3 andre ledd ikke vært ansett oppfylt, jf. HR-2024-1948-A avsnitt 30 og Prop. 64 L (2016–2017) side 20.
- (38) Begrunnelsen for å avskjære søksmålsadgangen bygger på at kommunene inngår som en del av et større hierarkisk forvaltningsapparat, der det er systemfremmed at et underordnet organ fremmer sin egeninteresse gjennom å angripe avgjørelser fra et overordnet organ for domstolene. Avgjørelsen i Rt-1993-445 illustrerer dette: Saken gjaldt søksmål fra en kommune mot staten med krav om at departementets vedtak i en konsesjonssak var ugyldig. Departementet hadde frafalt et vilkår som kommunen ønsket opprettholdt, om at en eiendom skulle benyttes som helårsbolig. Søksmålet fra kommunen ble avvist. På side 448 uttaler kjæremålsutvalget at det vil «harmonere dårlig med den fordeling av myndighet mellom staten og kommunene som konsesjonsloven foretar, om kommunen i egenskap av underordnet eller rådgivende forvaltningsorgan kunne kreve departementets vedtak rettslig prøvet». Kommunen hadde ikke selv truffet vedtak i saken i første instans, men hadde avgitt uttalelser i konsesjonssaken.
- (39) At et krav om erstatning i rene privatrettslige forhold er et «rettskrav», og at skadelidte selv har tilstrekkelig «tilknytning» til kravet, er på det rene. Avgjørende i saken her er derfor om begrensningene i kommunenes adgang til å reise *gyldighetssøksmål* mot statlige avgjørelser leder til at tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 heller ikke kan anses oppfylt når en kommune fremmer *erstatningssøksmål* basert på at staten ikke har oppfylt sin bistandsplikt etter barnevernsloven § 16-3 andre ledd.

Betydningen av tvisteloven § 1-4 a

- (40) Partene er enige om at kommunen i dette tilfellet ikke har søksmålsadgang etter tvisteloven § 1-4 a. Bestemmelsen gir kommuner søksmålsadgang i saker om gyldigheten av statlige organers avgjørelser i nærmere angitte tilfeller. Etter sjettede ledd kan kommunen i forbindelse med slike søksmål også fremme krav om erstatning fra staten. Formålet med bestemmelsen er å styrke det kommunale selvstyre, jf. Prop. 64 L (2016–2017) side 20.
- (41) Det er avklart i rettspraksis at søksmålsadgangen etter § 1-4 a verken utvider eller begrenser den alminnelige søksmålsadgangen i tvisteloven § 1-3, jf. HR-2024-1948-A avsnitt 36.
- (42) Kommunens erstatningskrav i saken her er ikke reist «i forbindelse med» et søksmål som omfattes av § 1-4 a første ledd a til f, og faller derfor utenfor søksmålsadgangen etter sjettede ledd. For erstatningssøksmål holdt departementet det imidlertid åpent om søksmålsadgang i tilfeller omfattet av § 1-4 a første ledd «kanskje ellers også vil følge av ei tolking av § 1-3», jf. Prop. 64 L (2016–2017) side 33.
- (43) Etter § 1-4 a andre ledd gjelder det videre et generelt unntak fra søksmålsadgangen for «enkeltvedtak som er truffet i medhold av barnevernsloven». Unntaket vil ifølge proposisjonen på side 31 «først og fremst dreie seg om vedtak om frivillige hjelpetiltak etter barnevernlova § 4-4». Slike vedtak kan påklages til statsforvalteren, jf. gjeldende barnevernslov § 12-9. At det likevel ikke burde være søksmålsadgang i disse sakene, er samme sted i proposisjonen begrunnet slik:
- «Departementet meiner det vil vere uheldig å opne for at kommunar skal kunne reise sak mot staten for å få kjent vedtak om hjelpetiltak som barnet og familien til barnet sjølv ønskjer, ugyldige. Det vil kunne føre til store belastningar for barnet og familien i ein pressa situasjon.»
- (44) Det går vidare frem på side 24 at unntaket innebærer at på «barnevernsområdet blir ... gjeldande ordningar førte vidare fullt ut». Det er i denne forbindelse lagt til grunn i proposisjonen at barnevernsområdet er et saksområde der hensynet til det lokale selvstyre «må tilleggast noko mindre vekt» enn på andre saksområder, jf. proposisjonen side 18.

Er tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 oppfylt for kommunens erstatningskrav mot staten for påstått brudd på bistandsplikten?

- (45) Ved vurderingen av om tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3 er oppfylt, tas det ofte utgangspunkt i om kravet eller rettsforholdet søksmålet gjelder, er av privatrettslig eller offentligrettslig karakter. Også forarbeidene til tvisteloven § 1-3 tar en slik tilnærming, men det presiseres samtidig at «grensen her ikke alltid er klar», jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 365. Klassifiseringen har heller ikke i seg selv noen rettslig betydning.
- (46) Erstatningskravet i saken her bygger på et privatrettslig grunnlag – arbeidsgiveransvar etter skadeserstatningsloven § 2-1. Samtidig består den påstått ansvarsbetingende handlingen i at et forvaltningsorgan ikke har overholdt sin plikt til å bistå et annet forvaltningsorgan ved gjennomføringen av et vedtak om frivillig hjelpetiltak. Tvisten gjelder derfor i realiteten fordelingen av oppgaver og kostnadsansvar mellom ulike forvaltningsnivåer, jf. også

Prop. 64 L (2016–2017) side 21. Det er ut fra dette naturlig å karakterisere tvisten som hovedsakelig offentligrettslig, men likevel slik at kommunens erstatningskrav bygger på privatrettslig grunnlag.

- (47) Jeg føyer til at jeg ikke tar stilling til om kommunen vil kunne fremme et søksmål mot staten om fastsettelse eller oppfyllelse av bistandsplikten. I relasjonen mellom staten og kommunen treffes det ikke noe forvaltningsvedtak som kan bringes inn for domstolene etter de alminnelige reglene om domstolskontroll med forvaltningen.
- (48) Ved den videre vurderingen tar jeg utgangspunkt i HR-2024-1948-A. Saken gjaldt spørsmålet om en kommune kunne reise sak mot staten om gyldigheten av et statlig vedtak om tvangsmulkt rettet mot kommunen. Kommunen hadde søksmålsadgang etter tvisteloven § 1-4 a første ledd bokstav e, men ettersom søksmålsfristen i fjerde ledd var utløpt, var spørsmålet for Høyesterett om vilkårene i § 1-3 var oppfylt.
- (49) I avsnitt 30 redegjør førstvoterende for utgangspunktet om at tilknytningskravet «ikke er oppfylt når en kommune har hatt med saken å gjøre i egenskap av offentlig myndighet» og gjengir videre begrunnelsen for dette gitt i Rt-1993-445. I avsnitt 31 heter det deretter:
- «Synspunktet gjelder generelt. I forarbeidene til Grunnloven § 49 sluttet flertallet i Innst. 182 S (2015–2016) seg til en uttalelse om at når ‘lovgiver har fastsatt en viss funksjons- eller oppgavefordeling innen den offentlige forvaltning, vil det normalt virke uryddig, både i forhold til partene og for forvaltningen selv, om det enkelte forvaltningsorgan skulle bli ansett å ha en slik egeninteresse i saken at dette skal kunne utløse krav på overprøving i klagesak eller rettsak’, jf. innstillingen side 7. Men dette utelukker ikke at Stortinget ved vanlig lov kan etablere slik søksmålsrett på områder der det anses passende.»
- (50) Kommunen ble ikke ansett å oppfylle tilknytningskravet basert på at den sto i samme rettslige stilling som private, jf. avsnittene 51 til 55. Avgjørende på dette punktet var at tvangsmulkten – selv om kommunen ikke hadde truffet vedtak i saken – hadde nær sammenheng med kommunens plikter etter opplæringsloven. Dette var såkalte «kommuneplikter», og ikke «aktørplikter» som påhviler enhver og som av den grunn kunne gitt søksmålsrett etter § 1-3. Kommunen hadde derfor hatt med saken å gjøre som offentlig myndighet.
- (51) Førstvoterende drøfter deretter om tilknytningskravet var oppfylt *selv om* kommunen hadde hatt med saken å gjøre som offentlig myndighet, men avviste dette. For det første hadde håndhevingsordningen ved vedtak om tvangsmulkt «likheter med en klageordning der kommunen treffer vedtak i første instans», se avsnitt 59. For det andre slo den generelle begrunnelsen for å avskjære søksmålsrett etter § 1-3 til, fordi «kommunene [inngår] i et større forvaltningsapparat der ulike funksjoner og roller er fordelt mellom flere offentlige aktører, og der det ville være systemfremmed om kommunens egeninteresse i rettslig avklaring skulle begrunne en alminnelig søksmålsrett mot staten etter § 1-3», se avsnitt 60. Endelig la førstvoterende vekt på at behovet for å få belyst de rettslige forholdene var ivaretatt gjennom søksmålsadgangen etter § 1-4 a, se avsnitt 61.
- (52) Også i saken her er det en nær sammenheng mellom bistandsplikten og kommunens rolle som barnevernsmyndighet. Ansvars- og kostnadsfordelingen ved institusjonsplassering i barnevernsloven kapittel 16 knytter seg direkte til gjennomføringen av et i dette tilfellet frivillig hjelpetiltak. Selv om søksmålet ikke er anlagt som gyldighetssøksmål mot

enkeltvedtak truffet i saken, men som et krav om erstatning knyttet til kostnadsfordelingen mellom forvaltningsnivåene, gjør den generelle begrunnelsen for å avskjære søksmålsrett seg langt på veg gjeldende. Lovgiver har fastsatt funksjonsfordelingen mellom de kommunale og statlige barnevernsmyndighetene i loven, og kommunens rolle i saken er som offentlig myndighet.

- (53) Jeg er enig med staten i at det kan fremstå uryddig og svekke tilliten til forvaltningen sett under ett, at det pågår tvister for domstolene om den interne ansvarsfordelingen mellom staten og kommunen. Etter omstendighetene kan det også virke belastende for de private partene som vedtaket om hjelpetiltak er rettet mot. Det er heller ingen tradisjon i norsk forvaltningsrett for at denne type tvister løses for domstolene, likevel slik at det foreligger eldre rettspraksis som behandler refusjonsoppgjør mellom stat og kommune etter tidligere helselovgivning, jf. blant annet Rt-1931-280 og Rt-1932-252.
- (54) Ved vedtakelsen av Grunnloven § 49 andre ledd fremhevet lovgiver at Stortinget kunne etablere søksmålsrett «på rettsområder den finner passende». Dette er gjort gjennom vedtakelsen av tvisteloven § 1-4 a, men lovgiver gjorde da samtidig en bevisst avgrensning av søksmålsadgangen for saker der statlige organer overprøver kommunale vedtak etter barnevernsloven. Dette er et saksfelt der særskilte hensyn gjør seg gjeldende, og der det kommunale selvstyret har mindre betydning enn på andre forvaltningsområder. Dette må etter mitt syn tillegges en viss betydning, også ved fastleggelsen av tilknytningskravet i tvisteloven § 1-3. Jeg ser heller ikke bort fra at søksmål mellom forvaltningsnivåene på dette saksfeltet kan virke konfliktskapende og dermed motvirke den tette samhandlingen ved institusjonsplassering av barn som barnevernsloven legger opp til.
- (55) Det er samtidig en betydelig forskjell mellom avgjørelsen i HR-2024-1948-A og saken her: Søksmålsadgangen i § 1-4 a var i utgangspunktet tilgjengelig for kommunen innenfor søksmålsfristen, mens denne bestemmelsen ikke gir søksmålsadgang i saken her.
- (56) Det er heller ikke etablert noen alternativ tvisteløsningsmekanisme for løsningen av tvister om kostnadsfordelingen ved uenighet om bistandsplikten etter barnevernsloven § 16-3 og § 16-5. Den tidligere ordningen i barnevernloven 1992 § 5-4 fjerde ledd, om at uenighet om inntak eller utskrivning av et barn i institusjon «kan kreves avgjort av fylkesmannen», er ikke videreført i ny lov.
- (57) Det er uomtvistet at saken faller utenfor virkeområdet til Barnevernets tvisteløsningsnemnd. Etableringen av et nemndsystem i tilfeller der nødvendige helse- og omsorgstiltak er hjemlet i flere ulike lover, innebærer imidlertid en erkjennelse av behovet for å løse tvister mellom staten og kommunene om betalingsansvaret. Det synes også forutsatt at uttalelser fra Barnevernets tvisteløsningsnemnd kun er rådgivende, og et fremlagt vedlegg til samarbeidsavtalen mellom departementet og KS synes å bygge på at nemndsbehandling ikke utelukker at slike saker kan bringes inn for domstolene.
- (58) Kommunen har riktignok anledning til å bringe uenighet om bistandsplikten inn for statsforvalteren som tilsynssak, men statsforvalteren er i denne sammenheng ikke gitt myndighet som tvisteløsningsorgan og løser heller ikke spørsmål om kostnadsansvaret. Adgangen til å reise tilsynssak kan derfor ikke begrense domstolenes kompetanse. Statens anførsel om at tvister om institusjonsplassering løses endelig av statsforvalteren, kan ut fra dette ikke føre frem.

- (59) Uten søksmålsadgang etter tvisteloven § 1-4 a og uten en alternativ tvisteløsningsmekanisme har kommunen etter mitt syn et reelt behov for å få avgjort det fremsatte erstatningskravet for domstolene. Erstatningskravet er et rettskrav, kravet til aktualitet er oppfylt og en domstolsprøving av kravet vil heller ikke innebære noen prejudisiell prøving av statens utøving av offentlig myndighet gjennom enkeltvedtak rettet mot private borgere, som kunne innebære en omgåelse av § 1-4 a andre ledd.
- (60) Etter en samlet avveining av de hensyn som gjør seg gjeldende, har jeg blitt stående ved at det etablerte unntaket fra søksmålsadgangen der kommunen har hatt med saken å gjøre som offentlig myndighet, ikke kan gjelde i en situasjon der kommunen reiser et erstatningssøksmål mot staten basert på manglende overholdelse av bistandsplikten i barnevernsloven § 16-3 andre ledd. Hvor langt unntaket ellers rekker, tar jeg ikke nærmere stilling til. Også kravet til tilknytning er dermed oppfylt.
- (61) Jeg er på denne bakgrunn kommet til at lagmannsretten har bygget på korrekt tolkning av tvisteloven § 1-3 når søksmålet er tillatt fremmet.

Konklusjon og sakskostnader

- (62) Etter dette forkastes anken.
- (63) Nordre Follo kommune har vunnet saken og har krav på dekning av sine sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd. Kommunen har for Høyesterett krevd dekket salærutgifter med 312 344 kroner for 75,5 timers arbeid. Kravet tas til følge.
- (64) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten ved Barne- og familiedepartementet til Nordre Follo kommune 312 344 – trehundreogtolvtusentrehundreogførtifire – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

(65)	Dommer Lund:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(66)	Dommer Stenvik:	Likeså.
(67)	Dommer Thyness:	Likeså.
(68)	Dommer Webster:	Likeså.

(69) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten ved Barne- og familiedepartementet til Nordre Follo kommune 312 344 – trehundreogtolvtusentrehundreogførtifire – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av kjennelsen.

Dokumentet er i samsvar med originalen:
Andreas Tangstrøm